

29.10.2003

תקציב המדינה והמדיניות הכלכלית

תקציב המדינה לשנת 2004 מהווה מעין תכנית אסטרטגית רב שנתית ותבנית עסקית שנתית בהקבלה למושגים על פירמה עסקית.

אלא שבניגוד לבעלי מניות, דירקטוריון והנהלה קיימת ברמת הממשלה מקבילית כוחות שלא ברור מי בפועל הדירקטוריון, מי ההנהלה ומי שכבת הביצוע.

מצד אחד - מהווה הממשלה במליאתה מעין דירקטוריון, אולם, לכל אחד מן השרים אינטרס ותפישת עולם שונה משל הממשלה כגורם בעל אחריות קולקטיבית.

ליועץ הכלכלי לממשלה - קרי בנק ישראל השקפת עולם שונה והוא מבצע אותה.

במקביל, ולא בתיאום עם הממשלה, לצד הממשלה פועלים רגולטורים אשר להם גם מדיניות שונה בכל תחום ולא תמיד היא מתיישבת עם מדיניות הממשלה.

תקציב המדינה לשנת 2004 ראוי לגיבוי וברכה מצד המגזר העסקי. יש בתקציב זה ניסיון לטפל בבעיות יסוד של כלכלת ישראל, בצד השקעה בתשתיות. מוצעים שינויים מבניים אשר אמנם הם כואבים ובעייתיים בביצוע אולם יש בהם משום הצעה לפתרון לטווח ארוך בהסרת חסמים להתייעלות ותחרות כגון בנמלים ובהפרטת חברות ממשלתיות.

יש בהצעת התקציב ובנחישות לביצוע הרעיונות השונים משום כיוון חיובי לטיפול בבעיות היסוד של כלכלת ישראל, אשר יביאו לשינוי המשטר הכלכלי והחברתי לטווח ארוך בדומה להישגי הכלכלה באנגליה בימי תאצ'ר, אלא, שישראל אינה אנגליה והמירקם החברתי העדין, היותה של המדינה נתונה במלחמה וגורמים נוספים אינם מאפשרים יישום מהיר של התכנית ולכן יש להתאימה למציאות שלנו.

קיימים תנאים הכרחיים להצלחת המדיניות הכלכלית ולעמידה ביעדי התקציב :-

א. מציאת דרך לעבודה משותפת של בנק ישראל והממשלה. לא ייתכן שהללו יפעלו בשני מסלולים נפרדים ומקבילים ומנוגדים ביניהם תוך אי הסכמה על יעדי המדיניות ועל הפרמטרים המרכזיים, הגורמים לכך שבנק ישראל מטפל במשק כאילו שורדת בו אינפלציה ומספק תרופות להורדתה, בשעה שהממשלה נאבקת בדפלאציה ואבטלה ומספקת תרופות הפוכות לאלה של בנק ישראל.

ב. קיים הכרח בקביעת האסטרטגיה הלאומית. למשל בשאלה האם אנו מסוגלים להמשיך ולחיות בתנאי המלחמה הנוכחיים ללא פתרון אסטרטגי ולהפנות משאבים לטיפול באינתיפאדה, לאיום האיראני ואולי האיסלמי ולהעביר לכלכלה ולרווחה את השוליים שיוותרו. או שצרכי הרווחה, החברה והכלכלה יכתיבו את היקף הביטחון ואולי יובילו להתלטה אסטרטגית שונה בתחום הביטחוני ?

במצב הנוכחי - אין כל משמעות לקיצוץ של שלושה או חמישה מיליארד שקל בתקציב הביטחון. מכיוון שהחלטה במשאל טלפוני של הקבינט הכלכלי עשויה להכתיב פעילות צבאית שעלותה מאות מיליוני שקלים, שאותם יוסיפו מאוחר יותר לתקציב הביטחון וימחקו את הקיצוץ הקודם.

ג. במדינה מוכת אבטלה בה רמת החיים והחינוך נמצאים בירידה בניגוד למגמה בעולם יש לפעול לגידולים בביקוש, למרות החשש מאינפלציה (שבפועל לא קיימת) ולכן על הממשלה ובנק ישראל לפעול באמצעות התקציב, המיסוי והריבית להעלאת הביקושים במשק. ללא העלאת הביקוש והמשך המגמה הקיימת של ירידה בביקושים פרושה סגירת מפעלים ועסקים המספקים לשוק המקומי, אבטלה נוספת, ירידה נוספת בביקושים ובתשלומי המסים וחוזר חלילה.

ד. יש לעודד את הממשלה להפריט חברות ולהשתחרר ממצב בו הממשלה היא גם הבעלים וגם הרגולטור בחברות. הפרטת אל על היא דוגמה למדיניות אמיצה תוך מכירת מניות החברה ללא ניסיון למכסס הכנסה, אלא, תוך מגמה להפריט.

ה. על הממשלה לקבוע כללים למעורבותה כרגולטור בהליכים שונים. עליה לפעול לצמצום המעורבות של רגולטורים ו/או חסמים ביורוקרטיים בכל הקשור לפעולות המגזר העסקי. לא ניתן היום לבצע פעולות רבות בשל חסמים אלה שהיו מתאימים לימים בהם היתה ישראל משק סגור לתחרות. היום יש לאפשר יזמות ופעילות בתחומי מיזוגים והשקעות אשר יזרימו כסף חדש לעסקים. תחת זאת גורמות ההוראות החדשות של בנק ישראל כגון המגבלות הדוקוניות החדשות ביחס ללווים גדולים לחיסול או פירוק של עסקים גדולים רבים והללו הם הגורמים היחידים המסוגלים להשקיע היום במשק ולהניע אותו לצמיחה. ההוראות החדשות יחסלו כל סיכוי להשקעות חדשות ונוספות.

ו. על הממשלה לעודד משקיעים זרים ו/או יזמים יהודים מן העולם להשקיע בישראל ואפילו לראות בה מקלט מס בניגוד למגמה המביאה לבריחתם - כאשר הם מוצגים כעושקים ומטילים עליהם כללי מיסוי חדשים המבריחים אותם ואת עסקיהם אל מחוץ לישראל.

לסיכום, התקציב לשנה הבאה ראוי לתמיכה. הוא צעד בכיוון הנכון, אולם, ללא טיפול בבעיות שהועלו לעיל הוא יהיה עוד תקציב שלא הצליח לחולל את התפנית הדרושה.

יוסי רוזן
מנכ"ל החברה לישראל